

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3192/2017. (VII. 21.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Pokol Béla* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 3.Bhar.312/2015/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó képviselőjében dr. Kolozsvári-Kiss István ügyvéd (1118 Budapest, Bereck u. 27.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő a Fővárosi Ítéltábla mint harmadfokú bíróság 3.Bhar.312/2015/4. számú ítélete ellen. Nézete szerint a kifogásolt ítélet sérti az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdéseit, a VII. cikk (1) bekezdését, továbbá a XXVIII. cikk (1) bekezdését, ezért annak alaptörvény-ellenessége megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló tényállás szerint az indítványozó mint magánvádló rágalalmazás vétsége miatt feljelentéssel élt a vádlott ellen, egy országos napilapban olvasói levél formájában megjelent közlés okán, mely az indítványozó hitközségbe történő belépése, pozícióba kerülése kapcsán tartalmazta a „szándékosan becsapta vallási státuszával kapcsolatban”, illetve „lebukott szemfényvesztő” és „szemfényvesztést leplezett le” kijelentéseket.
- [3] A megismételt eljárás során a Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 2.B.269/2014/18. számú ítéletével a vádlottat a fenti vád alól felmentette. Az indítványozó fellebbezése folytán a másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék 23.Bf.8.683/2015/5. számú ítéletében – az elsőfokú ítéletet megváltoztatva – a vádlottat bűnösnek mondta ki rágalalmazás vétségében. A kétirányú fellebbezés folytán harmadfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2016. január 28. napján meghozott, 3.Bhar.312/2015/4. számú ítéletével – megváltoztatva a másodfokú ítéletet – a vádlottat a rágalalmazás vétsége miatt emelt vád alól felmentette.
- [4] 3. Az indítványozó a kifogásolt harmadfokú ítélet alaptörvény-ellenességét egyrészt – az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése szerinti, a magán- és családi életének tiszteletben tartásához fűződő jogának, valamint az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdése szerinti, szabad vallásgyakorláshoz fűződő jogának megsértését állítva – abban látta, hogy a bíróság jogerős ítéletében olyan közlés tűrésére kötelezte, amely legfelsőbb magánügyét, a saját, illetve édesanyja vallási státuszát, származását érintette, a sérelmezett tényállítás pedig nem csupán becsületét csorbította, hanem megfosztotta annak lehetőségétől is, hogy a vallási státuszával kapcsolatban bármilyen – akár nemleges – nyilatkozat megtétele kérdésében ő maga dönthessen.
- [5] Álláspontja szerint az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése szerinti, a személyes adatai védelméhez való jogát sértette, hogy a bíróságok ténybeli alapnak fogadták el a vádlott által jogellenesen kezelt, személyes adatait tartalmazó belső döntést, illetve a különleges személyes adatai védelméhez való jogának sérelmével járt az, hogy a jogerős döntés a vádlott jóhiszeműségét állapította meg a közléssel kapcsolatban, illetve vitatta az őt közszereplőnek minősítő bírósági érvelést.
- [6] A közszereplői minőségét cáfolandó az indítványozó indoklásában kitér az Emberi Jogok Európai Bírósága *Lingens vs. Ausztria*, a *Thorgeirson vs. Izland*, a *Castells vs. Spanyolország*, valamint a *Karsai vs. Magyarország* ügyekben meghozott döntéseinek a közszereplői minőségre vonatkozó megállapításaira.
- [7] 3.1. Az indítványozó a tisztességes – azon belül a pártatlan bírósági – eljáráshoz való joga sérelmét is állította. Ezzel összefüggésben előadta, hogy a harmadfokon eljáró tanács elnöke olyan bíró volt, akinek egy korábbi, nagy nyilvánosságot kapott ítéletével kapcsolatban az indítványozó egy 2003-ban megfogalmazott nyílt levél (petíció) egyik aláírójaként szerepelt. Az indítványozó feltételezése szerint a tanácsvezető bíró által, a harmad-

fokú bíróság előtt a nyilvános ülés megkezdésekor a bíróság összetételével kapcsolatos, a felek esetleges kifogására vonatkozó – az indítványozó számára szokatlan – kérdés is azért született, mert a tanácsvezető bíró tisztában volt azzal, hogy a petíciót az indítványozó aláírta, ezért tőle az ügy pártatlan megítélése nem volt várható. Ugyanakkor az indítványozó a bíróság összetételével kapcsolatban a harmadfokú bíróság tárgyalásának megkezdéséig, sem a tárgyalás folyamán nem jelentett be elfogultsági kifogást (kizárási okot).

- [8] Mindezekre figyelemmel az indítványozó kérte az említett ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.

II.

- [9] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.

(2) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.”

„VII. cikk (1) Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását vagy megváltoztatását és azt a szabadságot, hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

III.

- [10] 1. Az Alkotmánybíróság tanácsa – az Abtv.-ben, valamint az Ügyrendjében foglaltak alapján – az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt a 2016. november 29-i ülésén abban a kérdésben fogadta be – azaz Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panasz a befogadási feltételeknek annyiban felelt meg – hogy az ügy (a bírói döntés) az egyházak belső autonómiáját és a személyek vallási közösséghez való tartozásának nyilvánosság elé tárását érintő alkotmányjogi kérdéseket vet fel.
- [11] 2. Az Alkotmánybíróság öttagú tanácsa ugyanakkor nem találta befogadhatónak az alkotmányjogi panaszt arra nézve, hogy a bírói döntés alaptörvény-ellenességét a bíró pártatlanságát kifogásolva, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való joga sérelmére hivatkozással állította. Ezt az indítványozó azon feltételezésére alapította, hogy a tanácsvezető bíró a harmadfokú tárgyalás megkezdésekor a bíróság összetételét kifogásoló kérdést azért tette fel a peres feleknek, mivel – az indítványozó hivatkozása szerint – a tanácsvezető bíró ténylegesen elfogult volt vele szemben a tanácsvezető bíró egyik korábbi ítéletével összefüggésben, az indítványozó által aláírt nyílt levél miatt.
- [12] Az Alkotmánybíróság már az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panasszal összefüggésben is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a pártatlan bírósághoz való jog követelménye milyen esetben vetheti fel az Abtv. 29. §-a szerinti bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet {lásd: 3194/2016. AB végzés, Indokolás [25]–[29], 3038/2017. (III. 7) AB végzés Indokolás [22]–[30]}. Ezért az erre vonatkozó megállapításait jelen vizsgálat során is irányadónak tekintette.
- [13] A pártatlan bírósághoz való jog alapjogként, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik lényeges eleme, az adott bírósági ügyben eljáró bíróval, bírakkal szemben az ügy, valamint az abban részt vevő felek iránti elfogultatlanság követelménye.
- [14] Az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság megítélése során figyelembe veszi {erre nézve lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]} az Emberi Jogok Európai Bíróságának erre vonatkozó joggyakorlatát, mely a bírói pártatlanság megítélésénél kiemelt jelentőséget tulajdonít a külső látszatnak. Ezzel összefüggésben

a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat kiemeli, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a bírák pártatlansága kérdőjeleződik meg, fontos ugyan az eljárás alá vont személy kételye, azonban annak van döntő jelentősége, hogy ez a kétely objektív szempontok alapján igazolható-e, vagyis a bíró pártatlanságának látszata válik-e kétségesse (Indokolás [28]).

- [15] A bírósági eljárásokban a pártatlanság követelményének érvényesülését az eljárási törvények hivatottak biztosítani [lásd: a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 13–21/A. §-ait, illetve a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 21–28. §-ait]. A bírák kizárására nézve az indítványozó által felhozottakkal összefüggésben a Be. 21. § e) pontja tartalmaz rendelkezéseket, mely szerint bíróként (az adott büntetőügyben) nem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható. Míg ezt a kizárási okot a bírónak, illetve a bírói tanács elnökének – amennyiben a kizárási ok vele szemben áll fenn – kötelezettsége bejelentenie (abszolút kizárási ok), ugyanakkor a Be. 23. § (2) bekezdése alapján a bíró kizárását meghatározott személyi kör: a magánvádló (mint indítványozó), továbbá az ügyész, a terhelt, a védő, a sértett, a pótmagánvádló, a magánfél, illetve képviselőjük kezdeményezheti (a Be. megfogalmazása szerint „bejelentheti”). Ennek a kizárási oknak a bejelentése – szemben más kizárási okokkal, amelyek nem kötöttek ilyen szigorú időbeli korlátozáshoz – ugyanakkor további feltételekhez kötött: egyrészt azt csak a tárgyalás megkezdéséig lehet megtenni, a tárgyalás megkezdését követően pedig csak akkor lehet hivatkozni rá, amennyiben a fentiekben megjelölt bejelentő valószínűsíti, hogy a kizárási okról csak a tárgyalás megkezdését követően szerzett tudomást, vagy ez az ok csak ezt követően merült fel, és az nyomban bejelentésre került.
- [16] Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel a befogadási eljárás során azt állapította meg, hogy a tanácsvezető bíró pártatlanságának látszata nem vált kétségesse az indítványozó által felhozott érvek alapján. Önmagában az alapján nem vélelmezhető a bíró elfogultsága, hogy – élve az eljárási törvény alapján biztosított lehetőséggel – az esetleges kizárással vonatkozó bejelentés tárgyában a tárgyalás megkezdésekor nyilatkozta a feleket. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítványozónak a pártatlan bírósághoz való joga sérelmével összefüggésben – a befogadási eljárás során – azt állapította meg, hogy az nem valószínűsített az Abtv. 29. §-a szerinti bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, továbbá alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést sem vet fel, ezért azt az öttagú tanács abban a részében nem fogadta be. Mindezek alapján e kérdés érdemi elbírálását mellőzte.

IV.

- [17] Az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint nem megalapozott.
- [18] Az Alkotmánybíróság alkotmányossági vizsgálata során arra kereste a választ, hogy sérti-e az indítványozó szabad vallásgyakorláshoz fűződő jogát, továbbá magán- és családi életének tiszteletben tartásához, valamint különleges személyes adatai védelméhez való jogát a harmadfokú bíróság jogerős ítélete annak folytán, hogy az az indítványozót származásáról, vallási közösséghez való tartozásáról (mint legfelsőbb magánügyéről) való tényállítás túrésére kötelezi.
- [19] 1. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben szükségesnek tartotta áttekinteni a vallásszabadsággal összefüggő gyakorlatának elvi megállapításait.
- [20] Az Alkotmánybíróság a 3236/2015. (XII. 8.) AB határozatában (a védőoltási kötelezettség alternatív oltóanyag felhasználásával történő teljesítésével összefüggésben történő alkotmányjogi panasz tárgyában) először értelmezve az Alaptörvény negyedik módosítása hatálybalépését követően a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog alkotmányos alapjog tartalmát megállapította, hogy az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdése, illetve az Alkotmány 60. § (1) és (2) bekezdései – kisebb eltérésekkel – lényegi egyezést mutatnak.
- [21] A vallásszabadsághoz való jog tartalmát – az Alkotmányhoz hasonlóan – az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdésének „hogy vallását vagy más meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen, nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa” szövegrésze részletezi. Az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdése – az Alkotmánnyal és a meghatározó nemzetközi emberi jogi dokumentumokkal egyezően – a vallásszabadság hagyományos tartalmaként magában foglalja: a hit (meggyőződés) megválasztásának és kinyilvánításának szabadságát; valamint a vallásgyakorlás és a vallási meggyőződés tanításának szabadságát. A vallásszabadság magában foglalja a negatív vallásszabadságot is, vagyis azt a jogot, hogy valaki mellőzze meggyőződése kinyilvánítását [erre nézve először: 4/1993. (II. 12.) AB határozat, ABH 1993, 50.].

- [22] Az Alkotmánybíróság az állam és a vallási közösségek kapcsolatára nézve a 27/2014. (VII. 23.) AB határozatában – a 6/2013. (III. 1.) AB határozatában [lásd különösen: Indokolás [131]] foglaltakkal egyezően – kiemelte az állam és a vallási közösségek különvált működésének (különállásának) elvét, melyet az Alaptörvény a vallás szabadságához kapcsolódóan, egyrészt a szekularizált állam működésének egyik alapelveként, továbbá a vallásszabadság egyik garanciájaként fogalmaz meg. A vallási közösségek különvált működésének és önállóságának elvéből pedig az következik, hogy az állam sem a vallási közösségekkel, sem valamelyik konkrét vallási közösséggel nem kapcsolódhat össze intézményesen; azaz az állam nem azonosítja magát egyetlen vallási közösség tanításával sem; továbbá, hogy az állam nem avatkozhat be a vallási közösségek belső ügyeibe, és különösen nem foglalhat állást hitbéli igazságok kérdésében.
- [23] Mint ahogy azt az Alkotmánybíróság legutóbb a 17/2017. (VII. 18.) AB határozatában a vallásszabadság jogának egyéni és kollektív gyakorlásával összefüggésben is megerősítette korábbi, azon gyakorlatát [erre nézve lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat], amely szerint az állam – az egyéni jogokkal összefüggésben egyrészt negatív magatartásra, tartózkodásra kötelezett, nevezetesen: hogy ne korlátozza az egyén alapvető jogait. Ugyanakkor az állam kötelessége az alapvető jogok „tisztelő tartása” mellett nem merül ki abban, hogy tartózkodik az egyéni jogok megsértésétől, hanem emellett gondoskodnia kell a vallásszabadság érvényesüléséhez szükséges feltételekről is, azaz az egyéni igényektől függetlenül a vallásszabadsággal kapcsolatos értékek és élethelyzetek védelméről. Az Alkotmánybíróság az állam semlegességének tartalmára nézve már korai határozatában hangsúlyozta, hogy a semlegesség a vallásszabadsághoz való joggal kapcsolatban nem tétlenséget jelent. Az államnak kötelessége, hogy a vallásos meggyőződés kinyilvánítása, tanítása és az életvitelben való követése, az egyházak működése, s ugyanígy a vallás elutasítása, továbbá a vallási meggyőződésről való hallgatás számára olyan teret biztosítson, amelyben a különböző felfogások szabadon képződhetnek és fejlődhetnek, s ezen keresztül lehetővé teszik az egyéni meggyőződés szabad kialakítását. Az államnak egyrészt ezt a szabad kommunikációs folyamatot kell biztosítania; ez a kötelessége a gondolat szabadsághoz és szabad véleménynyilvánításhoz való jogból is adódik. Másrészt adott esetben gondoskodnia kell más alapvető jogok védelméről a vallásszabadsággal szemben is [4/1993. (II. 12.) AB határozat ABH 1993, 54.].
- [24] Az Alkotmánybíróság ezen, az Alaptörvény VII. cikkével összefüggő megállapításait jelen határozata meghozatala során is irányadónak tekintette.
- [25] 2. Az Alkotmánybíróság az indítványozó által sérülni vélt Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében rögzített és védett magánszférához való jogának tartalmával már szintén több határozatában foglalkozott. A 32/2013. (XI. 22.) AB határozat hangsúlyozta, hogy „[a]z Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése – a régi Alkotmány 59. § (1) bekezdésével ellentétben – átfogóan védi a magánszférát: az egyén magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét. A magánszféra lényege tekintetében azonban továbbra is fenntartható az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában megfogalmazott – a magánélet fogalmának esszenciáját jelentő, általános érvényű megállapítás, miszerint a magánszféra lényegi fogalmi eleme, hogy az érintett akarata ellenére mások oda ne hatolhassanak be, illetőleg be se tekinthessenek” [36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400, Indokolás [82]–[83]].
- [26] Az Alkotmánybíróság ugyanezen határozatában – kimondva az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében rögzített személyes adatok védelméhez való jognak az Alkotmány 59. §-ában foglaltakkal való lényegi tartalmi egyezőségét, – nyomatékosította, hogy „[a]z Alkotmánybíróság a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezte, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, információs önrendelkezési jogként. A személyes adatok védelméhez való jognak eszerint az a tartalma, hogy mindenki maga rendelkezik személyes adatainak feltárásáról és felhasználásáról. Személyes adatot felvenni és felhasználni tehát általában az érintett beleegyezésével szabad; mindenki számára követhetővé és ellenőrizhetővé kell tenni az adatfeldolgozás egész útját, vagyis mindenkinek joga van tudni, ki, hol, mikor, milyen célra használja fel az ő személyes adatát. Kivételesen törvény elrendelheti személyes adat kötelező kiszolgáltatását, és előírhatja a felhasználás módját is [15/1991. (IV. 13.) AB határozat, ABH 1991, 49, 42. (Indokolás [86]–[87])].”
- [27] Bár az Alaptörvény nem határozza meg a személyes adat fogalmát {vö: 2/2014. (I. 21.) AB határozat, Indokolás [11]}, az Alkotmánybíróság a 11/2014. (IV. 4.) AB határozatában (Indokolás [55]) a személyes adatot, mint az ember magán- és családi életéről szóló információt értelmezte. Míg a 3038/2014. (III. 13.) AB határozatában megállapította, hogy az Alaptörvény a személyes adatok védelméhez való jogot a magánszféra védelmére irányuló jogok egyikeként szabályozza (Indokolás [17]).

- [28] Az Alkotmánybíróság ugyancsak a 32/2013. (XI. 22.) AB határozatában hangsúlyozta, hogy az Alaptörvény értelmezése során is fenntartható a személyes adatok védelméhez való jogot információs önrendelkezési jogként értelmező korábbi alkotmánybírósági gyakorlat, miután az Alaptörvény – különösen annak O) cikkéből és II. cikkéből következően – az egyén-közösség közötti viszonyt az egyén közösséghez kötöttsége jegyében határozta meg, anélkül azonban, hogy annak egyedi értékét érintené. Megállapította továbbá, hogy „az információs önrendelkezési jog szorosan kapcsolódik a magánszférához való joghoz és az arról való döntést foglalja magában, hogy az egyén mikor és milyen korlátok között fedi fel a személyéhez köthető adatokat. Az egyénnek társadalmi lényként, szociális beágyazottsága miatt bizonyos mértékben azonban el kell tűrnie adatai kötelező kiszolgáltatását, és azok állam általi felhasználását” (Indokolás [88]).
- [29] 3. Jelen ügyben tehát azt szükséges vizsgálnia az Alkotmánybíróságnak, hogy az indítványozó mint magánvádoló által indított, rágalmozás vétsége tárgyában meghozott büntető ügyében a harmadfokú, jogerős ítélet sértette-e az indítványozó vallásgyakorlásához, magánszféra védelméhez való jogát, illetve a személyes adatok védelméhez való jogát oly módon, hogy a bíróság az indítványozó engedélye nélkül kezelt különleges személyes adatnak minősülő vallási státuszára vonatkozó adatokat (egy vallási közösség belső döntését) tartalmazó bizonyítékot értékelt.
- [30] Jelen határozat indokolása IV. 1. pontjában (Indokolás [19] és köv.) már foglalkozott a vallásszabadsághoz való jog tartalmával. E jog további jellemzője – más szabadságjogokkal egyezően – arra jogosítja az őt megillető személyt [nevezetesen minden embert: Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése], hogy szabadon dönthessen e joga gyakorlásáról, vagy e joga gyakorlásának mellőzéséről/megtagadásáról. Ugyanakkor bármely szabadságjog esetében ezek együttese: nevezetesen a jog gyakorlása, vagy a jog gyakorlásának a megtagadása egyszerre nem lehetséges, a jogosultnak mindenképp szükséges választania a két lehetőség közül. Nincs ez másképp a vallásszabadsághoz való jog esetében sem. E szabadságjog jogosultja vagy gyakorolja e jogát, vagy nem, ez utóbbi esetben a meggyőződés kinyilvánítása mellőzéséhez való jogával élve. Azonban amennyiben e jog jogosultja élt a vallási meggyőződése kinyilvánításának jogával, azaz választott e szabadságjog gyakorlásának mikéntje felől, utólag már nem hivatkozhat arra, hogy jogában áll annak mellőzése, hiszen e jog egyszerre csak egyféleképpen gyakorolható. A vallásszabadság vonatkozásában a jog pozitív és negatív oldala – más szabadságjogokhoz hasonlóan – együttesen nem gyakorolható: fogalmilag kizárt, hogy az egyén egyidejűleg kinyilvánítsa meggyőződését és egyidejűleg éljen azzal a jogával, hogy meggyőződésének kinyilvánítását mellőzi. Tartalmi kérdésekben, így például egy vallási közösség tagságra vonatkozó szabályai vonatkozásában, az államnak a vallási közösségek (egyházak) önértelmezésére kell hagyatkoznia. A vallási közösségek az államtól különváltan működnek, és autonómiájuk lényegéhez tartozik, hogy meghatározzák, kiket fogadnak tagjaik sorába. Az egyént – erre irányuló nyilatkozata hiányában – az állam nem tekintheti egy adott vallási közösség tagjának, ugyanakkor a vallási közösség nyilatkozatához is kötve van: hiába vallja magát az egyén egy közösséghez tartozónak, ha az adott közösség nem fogadja be, az állam nem tekintheti odatartozónak.
- [31] Amennyiben vallásszabadsághoz való jogát valaki egy meghatározott vallási közösség tagjaként gyakorolja, az adott közösségen belül, annak tagjai között (az indítványozó által hivatkozott) vallási meggyőződése, vallása, származása mint szenzitív adat védelméről nyilvánvalóan nem beszélhetünk. A jogvédelem, akár a vallásszabadságra, akár a szenzitív adatok védelmére irányul, csakis az állammal szemben áll fenn, a közösségen belül azonban nem. Azaz nem a vallási közösség irányában mondott le az egyén arról a jogáról, hogy ne tudja, milyen vallású (élve a szenzitív adatai védelmével), hanem a közösségben vállalt tisztség, közösség nevében történő feladatellátás folytán az állam felé.
- [32] Miután jelen esetben az indítványozó a vallási közösségben vezetőként vagy tisztségviselőként olyan feladatot vállalt, illetve látott el, amely feladat része volt ezen vallási közösség külső, közösségen kívüli, azon túlmutató képviselője, nem lehet hivatkozni a hitének, vallási meggyőződésének szenzitív adat jellegére, mivel ezen feladatkör ráruházásakor, önként járult hozzá annak külső, a vallási közösségen kívüli, állam általi megismeréséhez.
- [33] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a jogerős bírói döntést nem találta az Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek.
- [34] 4. Az Alkotmánybíróság szükségesnek tartotta megvizsgálni a jogerős bírói döntést abból a szempontból is, hogy az sértette-e az indítványozó személyes adatai védelméhez fűződő, az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése szerinti jogát, illetve generális szabályként az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését oly módon, hogy a szemé-

lyére vonatkozó belső egyházi döntést mint az indítványozó különleges személyes adatait tartalmazó bizonyítékot – az indítványozó engedélye nélkül – értékelt.

- [35] 4.1. Az indítványozó által sérülni vélt alapjogok korlátozására nézve az Alaptörvényben rögzített általános kritériumokat egyrészt az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése, továbbá az I. cikk (3) bekezdése deklarálja. Az I. cikk (1) bekezdésének jelentősége, hogy elsődleges kötelezettségként állapítja meg az állam tevőleges védelmi kötelezettségét az ember alapjogainak védelmére nézve. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság vonatkozó határozataiban arra nézve, amikor az alapjogi konfliktus a jogalanyok egymás közötti jogviszonyában akként merül fel, hogy az egyik magánszemély alapjogát a másik személy alapjoga veszélyezteti (konkuráló/versengő alapjogok), az állam tevőleges védelmi kötelezettségére nézve annak közvetítő, kiegyenlítő szerepét hangsúlyozta {13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [50], 14/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [65]}.
- [36] Míg az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése, vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Ezzel összefüggésben a 3/2015. (II. 2.) AB határozat elvi élel mondta ki, hogy bár az alapjog-korlátozásnak ezen tesztje mindenekelőtt a jogalkotót kötelezi, hatáskörükhöz igazodva a jogalkalmazókat is köti. E cikkből ugyanis (az Alaptörvény 28. cikkére is tekintettel) „a bíróságoknak az a kötelezettsége adódik, hogy ha olyan jogszabályt értelmeznek, amely valamely alapjog gyakorlását korlátozza, akkor a jogszabály engedte értelmezési mozgástér keretein belül az érintett alapjog korlátozását kizárólag a szükséges és arányos mértékű beavatkozás szintjére szorítsák” (Indokolás [21]).
- [37] Az Alkotmánybíróság a bíróságok ebbéli feladatára nézve több határozatában {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [20]} kifejtette, hogy ez nem jelenti azt, hogy a bíróságoknak a döntéseiket közvetlenül az Alaptörvény rendelkezéseire kellene alapítaniuk, csupán azt, hogy az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések értelmezése és a konkrét tényállásra való alkalmazása során figyelemmel kell lenniük a releváns alkotmányossági szempontokra.
- [38] 4.2. Az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdéseivel összefüggő indítványozói kérelem tárgyában az Alkotmánybíróságnak először azt kellett vizsgálnia, hogy a bírói döntés sértette-e az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdését, az az indítványozó által előadottak szerint megvalósította-e az alapjogsérelmet. Az alkotmányossági vizsgálaton belül csak ezt követően kerülhet sor az alapjog-korlátozás szükségességének és arányosságának megítélésére, ez utóbbin belül pedig az alapjogi konfliktus (az esetleges konkuráló alapjogok: úgy mint az indítványozó személyes adatai védelméhez fűződő joga *contra* a vádlott véleménynyilvánítási joga) folytán az állam közvetítő, kiegyenlítő szerepének vizsgálatára mint tevőleges védelmi kötelezettségre.
- [39] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben utal arra, hogy a rendes bíróságok által elkövetett, vélt vagy valós jogszabálysértések önmagukban nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasz előterjesztésre. Ellenkező esetben az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna {vö: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]}. A jogi indokok helyességének vizsgálata főszabály szerint felülvizsgálati hatáskör, amit a Kúria gyakorol, míg jelen esetben a Be. 416. § (4) bekezdés *d*) pontja alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálatnak nincs helye. A Be. 386. § (1) bekezdés *c*) pontja alapján – a másodfokú bíróság ítélete ellen – fellebbezésnek van helye a harmadfokú bírósághoz, ha a másodfokú bíróság a büntetőjog szabályainak megsértésével az első fokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben a büntetőeljárást megszüntette, melyre nézve a Be. 387. § (1) bekezdése értelmében főszabály szerint teljes a felülbírálat terjedelme. Mindezek mellett annak eldöntéséhez, hogy az adott bírói döntés alaptörvény-ellenessége fennáll-e, szükséges megvizsgálnia az alapul fekvő tényállást, és azt, hogy mi vezetett, vagy vezethet a bírói döntés alaptörvény-ellenességéhez {erre nézve lásd: 10/2017. (V. 5.) AB határozat, Indokolás [86]}.
- [40] Az indítványozó a harmadfokú bíróság jogerős döntése folytán az Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmét arra hivatkozással állította, hogy az a személyére vonatkozó belső egyházi döntést, mint az indítványozó különleges személyes adatait tartalmazó bizonyítékot – az indítványozó engedélye nélkül – értékelt.
- [41] A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 229. §-a alapján nem büntethető – többek között – rágalmozás bűncselekménye miatt az elkövető, ha a becsület csorbítására alkalmas tény valónak bizonyul. Valóság bizonyításának pedig akkor van helye, ha a tény állítását, híresztelését, illetve az arra közvetlenül utaló kifejezés használatát a közérdek vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta.

- [42] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben a harmadfokú jogerős ítélet alapján megállapította, hogy az az indítványozó mint magánvádló származására, vallására nézve, sem az indítványozó édesanyjának vallásával vagy származásával összefüggésben nem folytatott le valóságbizonyítást. Így valóságbizonyítás hiányában határozata meghozatalához ezzel összefüggésben nem használhatott fel semmilyen bizonyítékot, többek között a vallási közösség belső vallási döntését sem. Ezzel szemben a jogerős ítélet indokolásában az erre vonatkozó valóság bizonyítása elrendelésétől kifejezetten elhatárolódott. Ennek során hangsúlyozta, hogy „a sértett magánéletére, családi életére vonatkozóan – ide értve a származását, vallását is – a valóság bizonyításának elrendelésére nem kerülhet sor, ezekben a kérdésekben senkit sem terhelhet igazmondási kötelezettség. Alapvető emberi jog, hogy bárki származástól függetlenül valamely népbe, vagy közösségbe tartozónak vallja magát.”
- [43] Bár a másodfokú bíróság döntésében ettől eltérő álláspontot képviselt – lefolytatva a valóságbizonyítást – ugyanakkor az a bírósági döntés olyan „közbenső” ítéletnek tekinthető, amelyhez nem fűződik jogerő, sőt, amelyet a harmadfokú bíróság – épp eltérő jogi álláspontjára tekintettel – jogerős ítéletével megváltoztatott; ezért csak a harmadfokú jogerős bírói döntés tekinthető ebből a szempontból relevánsnak.
- [44] Jelen ügygel összefüggésben alkotmányossági kérdésként felmerül továbbá, hogy a vallási közösségek (egyházak) belső felekezeti szabályai, belső döntései közül egyáltalán mit értékelhet a világi hatóság, jelen esetben a bíróság. Az Alkotmánybíróság erre nézve – a 3100/2017. (V. 8.) AB határozatában foglaltakhoz (lásd: Indokolás [37]) hasonlóan, – szükségesnek tartja kiemelni, hogy a világi hatóság (bíróság) a vallási (egyházi) közösség belső döntései, illetve belső felekezeti szabályai vizsgálatára nem rendelkezik hatáskörrel, így azokat eljárása során azokat nem vizsgálhatja.
- [45] Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy az indítványozó által felhozott indokok alapján az alkotmányjogi panasszal támadott harmadfokú jogerős bírói döntés nem sértette az indítványozó Alaptörvény VI. cikk (1) és (2) bekezdésében foglalt jogait.
- [46] Miután a jogerős bírói döntés folytán az indítványozó szerinti alapjog-korlátozás nem volt megállapítható, az Alkotmánybíróság a versengő alapjogok hiányában nem vizsgálta a bíróság intézményvédelméből eredő kiegyenlítő szerepét.
- [47] 5. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy az alkotmányjogi panasszal támadott harmadfokú jogerős bírói döntés nem sértette az indítványozó Alaptörvény VI. cikk (1), (2) bekezdései, valamint a VII. bekezdés (1) bekezdése szerinti alapjogait, az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2017. július 10.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [48] Támogatom a határozatot, de az indokolás egy részével nem értek egyet, illetve részben hiányosnak látom.
- [49] Az Indokolás IV. részének 1. pontjában (Indokolás [19] és köv.) a határozat megítélésem szerint helytelenül állítja azt, hogy a korábban hatályban volt Alkotmány és az Alaptörvény szabályozása azonos tartalmat jelent a vallásszabadság vonatkozásában, és hogy ebből következően a régi alkotmány alapján kialakított érvelési gyakorlatot az Alkotmánybíróság újragondolás nélkül fenntarthatja. A többségi véleménytől eltérően megítélésem szerint az Alaptörvény szabályozása eltér az Alkotmány 60. § (3) bekezdésében foglaltaktól, ezért az AB ennek értelmezése során nem követheti a korábbi gyakorlatát. A korábbi Alkotmány az állam és az egyházak elválasztott működését rögzítette, az Alaptörvény szerint azonban „a közösségi célok érdekében együttműködésre alkalmasság” az egyházzá nyilvánítás egyik feltétele lehet. Az Alaptörvény emellett nem a vallásszabadság individuális gyakorlásának szabályozásához ír elő sarkalatos törvényt, hanem annak kollektív gyakorlásának

szerveződéséhez. Ez utóbbi nem kíván meg olyan nagyfokú tartózkodást az állam részéről, mint az individuális vallásszabadság.

- [50] Az Alaptörvény 4. módosítása hatályon kívül helyezte a régi Alkotmányon nyugvó alkotmánybírószági döntések érvelési normáit épp azért, hogy az új alaptörvényi értelmezési szabályok korábbihoz képest a lényegét illetően megváltozott irányai akadálytalanul tudjanak érvényesülni. A 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban a korábbi testületi többség úgy határozott, hogy a hatályon kívül helyezés ellenére a szövetszerű idézés szintjén is fel kívánja használni a régi Abh.-k érveit, és mivel az államhatalmi rendszeren belül nincs olyan más szerv, mely felülbírálná az alkotmánybírószági döntéseket, így a hatályon kívül helyezett Abh.-k reaktíválása azóta is folyik. Ám ez a kritizálható döntés is csak úgy tette lehetővé a régi Abh.-k felhasználását, amennyiben teljes egyezés van a régi alkotmányi szabályozás és az alaptörvényi szabályozás között. A vallásszabadság és az egyházszervezés egész körét (vagyis az Alaptörvény VII. cikkének (1)–(5) bekezdéseinek teljes összefüggésrendszerét!) a szem elé tartva látható, hogy itt még ez az egyező szabályozás sem létezik. Így a régi Abh.-k felhasználhatóságának deklarálása az indokolás kritizált részében még a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatot is túlfeszíti, és ez megakadályozhatja azt, hogy a kérdéskör részleteit önálló érvelések felkutatásával és ismételt végig gondolásával alakítsuk ki a jövőben.
- [51] Az egyik újragondolási kérdéskört épp abban látom, hogy a vallásszabadságot és az egyházakat érintően az állam cselekvési szabadságát és az itteni korlátokat másként kell megfogalmazni azoknak a vallási irányzatoknak az esetében, melyek napjaink nyugat-európai tapasztalatai szerint a legellenségesebben állnak az európai kulturális értékekkel és társadalomszervezéssel szemben. Ebben a vonatkozásban nem elég, ha a többségi indokolással egyezően csak az állam negatív magatartásra kötelezését emeljük ki, és az állam kötelező semlegességét emeljük ki minden vallási irányzattal szemben egyenlően: „az állam – az egyéni jogokkal összefüggésben – egyrészt negatív magatartásra, tartózkodásra kötelezett nevezetesen, hogy ne korlátozza az egyén alapvető jogait” (Indokolás [23]). Ezt le lehetett még írni az 1990-es évek elején létrehozott valamelyik alkotmánybírószági határozatban, ám 2017-ben, amikor a nyugati nagyvárosokban az iszlám egyes irányzatai esetében (például a szalafita vagy a vahabita irányzatoknál) szisztematikusan és az irányzat tagjainak tekintélyes részére érvényesen megállapítható, hogy a legellenségesebben viszonyulnak az európai kulturális értékekhez – most már napi terrorakciókban is megnyilvánulva –, akkor ezt a megállapítást érhetetlennek és elfogadhatatlannak kell minősíteni.
- [52] A jövőben tehát félre kell telnünk ebből az okból is a '90-es években még problémátlannak tűnő érveléseket és normatív formulákat az állam és az egyház, illetve a vallási irányzatok viszonyát illetően, és alapvetően új alapról kiindulva kell ezeket újragondolni. Ebben segíthet az is, hogy az Alaptörvény Nemzeti Hitvallásának deklarációi és alaptörvényi értékhangsúlyai az alkotmánybírószági értelmezés középpontjába állították a kereszténység és az európai közösségek, illetve ezeken belül mindenekelőtt magyar nemzeti közösség védelmét és fennmaradásának primátusát. Amikor az alkotmánybírószági döntéseink indokolásaiban – az egyedi indítvány eldöntésén túl – hosszabb távon is ható normatív érveket és döntési formulákat fektetünk le, a akkor ezekből kell kiindulnunk.

Budapest, 2017. július 10.

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírószági ügyszám: IV/639/2016.

